तृतीयः पाठः

53KH3L

प्रहेलिकाः

तिश्ठति रविणा साकम्, गच्छति रविणा सह ।

अन्धकारस्य यः शत्रु कः स सर्वप्रकाशकः ।।1।।

पादैः पिबामि खादामि, दूशितं पवनं सदा ।

तिश्ठामि सुस्थिरो भूमौ, न च गच्छामि कुत्रचित् ।।2।।

आलयोऽस्मि हिमस्याहम् , तिश्ठामि धनिनां गृहे ।

न चाहं पर्वतः कोऽपि न गिरेः षिखरं तथा ।।3।।

विविधानि तु रूपाणि दर्षयामि प्रतिक्षणम् ।

वदामि विविधाः वार्ताः नास्ति यद्यपि मे मुखम् ।।4।।

गच्छामि सहसाऽऽयामि सालोकं च करोम्यहम् ।

चालयामि च यन्त्राणि,विना हस्तं विना तनुम् ।।5।।

दूरदर्शनम् फ्रीजयन्त्रम पादपः (वृक्षः) विद्य्◌ुत् आतपः(धर्मः)

शब्दार्थ

साकम्=साथ। **सर्वप्रकाषकः**=सबको प्रकाषित करने वाला। **शिखरम्**=चोटी। **विविधानि**=अनेक प्रकार के। **वार्ताः**=बातें, समाचार। **सालोकम्**=आलोक सहित, प्रकाषित (को)। **तनुम्**=षरीर के ।

अभ्यास

1. उच्चारण करें-

रविणा सर्वप्रकाशकः सुस्थिरः

हिमस्याहम् करोम्यहम् सहसाऽऽयामि

2. एक पद में उत्तर दें-

(क) रविणा सह कः गच्छति तिश्ठति च ?

(ख) वृक्षः केन जलं पिबति ?

(ग) कः विविधानि रूपाणि प्रतिक्षणं दर्षयति ?

3. सह, साकम्, समम्, सार्धम् के योग में तृतीया विभक्ति होती है, जैसे -

बालिका मात्रा सह गृहं गच्छति। इसी प्रकार निम्नांकित तृतीया विभक्ति युक्त पदों से दो-दो वाक्य बनाइए-

पित्रा सह .... ।

.... ।

मित्रैः सह .... ।

.... ।

अध्यापकेन सह.. ।

.... ।

सख्या सह .... ।

.... ।

4. नीचे दिये गये पदों को चुनकर वाक्यों को पूरा कीजिए-

खादन्ति दर्शयति कार्याणि शत्रुः

(क) प्रकाशः अन्धकारस्य .... अस्ति।

(ख) वृक्षाः दूषितं पवनम् ....।

(ग) दूरदर्शनम् विविधानि रूपाणि................।

(घ) विद्युत्-यन्त्रैः अस्माकं बहवः ....सम्भवन्ति।

5. इस पाठ में आये हुए लट्लकार के रूपों को छाँटकर लिखें ।

शिक्षण-संकेत

(क) बच्चों से इन पहेलियों का अर्थ अपने मित्रों से पूछने को कहें।

(ख) अन्य पहेलियों का संग्रह कराएँ।

“ज्ञानं भारः क्रियां विना।”